

PDF hosted at the Radboud Repository of the Radboud University Nijmegen

The following full text is a publisher's version.

For additional information about this publication click this link.

<http://hdl.handle.net/2066/59858>

Please be advised that this information was generated on 2019-09-17 and may be subject to change.

Peter Nissen – 06/08/04, 00:00

Tot slot van zijn tocht langs Nederlandse kloosteroversten in Europa reisde KRO-man Leo Fijen naar Marcellinus Teeuwes in het geheimzinnige kartuizerklooster in de Franse Alpen.

Een avondje zappen brengt de televisiekijker op ongekennde plaatsen: op oceaanbodems en de maan, in bloedvaten en ingewanden, tussen beddenlakens en in kraamklinieken, in mortuaria en bordelen. Overal dringen televisiecamera's binnen, al dan niet vergezeld van brutale reporters. Behalve in een kartuizerklooster. Dat maakt de documentaire over kartuizerprior Theeuwes, die de KRO zondagavond uitzendt, zo uniek.

Sinds 1997 is Marcellin ('in de wereld' Jacques) Theeuwes, afkomstig uit het Brabantse Rijen, prior van de Grande Chartreuse, het moederklooster van de kartuizerorde, in de omgeving van Grenoble. Hij is daarmee tegelijk algemeen overste (generaal) van de hele kartuizerorde, die verspreid over 24 kloosters ruim 400 leden telt. Dom Marcellin is de vierde Nederlander in de ruim negen eeuwen lange geschiedenis van de orde die deze waardigheid bekleedt.

Zijn drie voorgangers leefden in de 15de en 16de eeuw, toen ook in Nederland een negental kartuizerkloosters gevestigd was. Deze verdwenen allemaal ten gevolge van de Reformatie, met uitzondering van de kartuis van Roermond, die tot 1783 bleef bestaan. De orde heeft in de laatste decennia nog nieuwe stichtingen gedaan, de eerste buiten Europa: in de Verenigde Staten, in Brazilië en in Argentinië. Momenteel wordt de stichting van een kartuis in Korea voorbereid. Ook al zijn er sinds eeuwen geen kartuizerkloosters meer in Nederland, toch hebben zij een zekere vermaardheid in ons land behouden. Vooral dankzij het lyrische boekje 'Het witte paradijs' dat de katholieke literator Pieter van der Meer de Walcheren in 1929 aan hun leven wijdde.

De kartuizers hebben de naam de strengste kloosterorde van de westerse kerk te zijn. De monniken leven feitelijk als kluizenaars-in-gemeenschap. Een groot deel van de dag brengen zij door in de stilte van hun cel, eigenlijk een klein appartementje in twee verdiepingen, met een bid- en slaapruiimte, een werkplaats en een klein tuintje. Op weekdays komen zij alleen voor de nachtgetijden, de lauden, de vespers en de eucharistieviering in de kerk bij elkaar. De andere gebedstijden bidden zij in de eenzaamheid van hun cel. Daar gebruiken ze ook hun maaltijden, behalve op zon- en feestdagen. Dan eten ze samen in de kloosterrefter.

Om de stilte, de afzondering en de rust in stand te houden die voor hun levenswijze essentieel is, houden de kartuizers iedere nieuwsgierige bezoeker op afstand. Hun kloosters kennen geen gastenkwartier. Alleen wie serieus overweegt in te treden, kan enkele dagen in hun klooster doorbrengen. Zij laten geen bezoekers toe tot hun klooster, ook niet tot de kerk, waar dus de liturgie gevierd wordt met geen andere kerkgangers dan de monniken zelf. Interviews geven zij zo goed als nooit, en als ze dat al doen, dan wil de woordvoerder doorgaans anoniem blijven.

Het mag dus zonder overdrijving uniek heten dat 'Kruispunt'-redacteur Leo Fijen toegang heeft gekregen tot de Grande Chartreuse en er zelfs een nacht heeft mogen doorbrengen, zonder camera- en geluidsman welteverstaan. Die zien we in de

documentaire afscheid van hem nemen. De volgende morgen doet hij verslag van de uitzonderlijke stilte die hij heeft ervaren tijdens zijn nacht in de kartuis. „Het was stiller dan stil. Je hoort helemaal niets. Die stilte is het meest confronterend. Als dit niet de zin van je leven is, hou je het nog niet één dag uit”, aldus Leo Fijen.

Stilte is het voornaamste thema van het gesprek dat hij voert met de prior van de kartuizers. Deze wekt in de documentaire af en toe de indruk het spreken ontwend te zijn geraakt. Hij spreekt voorzichtig, bedachtzaam, aarzelend, en lijkt ieder woord te wegen. Zo dringt de stilte zelf af en toe het gesprek binnen. Dat gesprek speelt zich af rond de Grande Chartreuse, want ook nu kwam de cameraploeg de muren van het klooster niet binnen.

Er zijn wel beelden van het leven in de kartuis te zien, maar dat zijn beelden die de monniken zelf hebben laten maken voor een documentaire die nog in première moet gaan. De kartuizers houden graag zelf de regie over hun communicatie met de buitenwereld. Die is nog steeds uitermate beperkt. En dat maakt iedere publieke uiting opmerkelijk. Dat geldt bijvoorbeeld voor de enige cd die er van kartuizergregoriaans bestaat: In the silence of the Word, in 1999 uitgebracht door de monniken van de enige Engelse kartuis te Parkminster (Sussex).

Documentaires over het leven in de kartuis waren tot nu toe al even zeldzaam. Twintig jaar geleden heeft de Südwestfunk een documentaire uitgezonden over de enige Duitse kartuis, te Marienau. De documentaire met de titel 'Leben um zu beten' was grotendeels gefilmd door een bevriende priester met een amateurcamera!

In de 'Kruispunt'-aflevering krijgen we professioneel camerawerk te zien, zoals we het inmiddels gewend zijn van deze reeks: de meest idyllische opnamen van wat door Leo Fijen telkens wordt aangekondigd als 'de mooiste plekken van Europa'. Men zou er zo naar toe willen reizen, ware het niet dat het er zo confronterend stil is. Maar dat mag ons niet afschrikken, getuige de slotboodschap die Marcellin Theeuwes de kijkers meegeeft: „Wees nooit bang om het stil te laten worden in uzelf.”

De Persgroep Publishing. Alle rechten voorbehouden.